

Danevirke Museum 2011

**DANEVIRKE MUSEUM 2011:
MINDRETALSUDSTILLINGEN & UDGRAVNINGERNE**

*Udgivet af Sydslesvigsk Forening (SSF) som tillæg til
»Sydslesvigsk Årbog 2011 - Dansk virke i grænselandet«
nr. 51, november 2011.
www.syfo.de
info@syfo.de*

*Redaktion: Bernd Engelbrecht
Sydslesvigsk Poesstetjeneste - Dansk Generalsekretariat Flensborg,
tlf. +49 461 14408-120 - fax +49 461 14408-131 - spt@syfo.de
Redaktionsslut 1. november 2011.
Sats, layout og tryk: Flensborg Avis A/S - ISBN 923 088*

*Forsidebillede viser et blik ind i den nye mindretalsudstilling i Thyrasalen
på Danevirke Museum. (Foto: Helge Krempin)*

*Midteropslaget: Sydslesvigsk Forenings Danevirke Museum i Dannevirke kommune vest for
Slesvig by er et tilløbsstykke for interesserede fra nord og syd - ikke mindst efter at mindre-
talsudstillingen åbnede 1. april 2011. Interessen ventes at stige yderligere, når »Porten til
Norden« frilægges permanent og beskyttes sikkert mod vind og vejr. (Foto: Helge Krempin)*

To hovedemner: Mindretalsudstillingen og udgravningerne

Af museumsinspektør Nis Hardt

To hovedemner har 2010 og 2011 præget arbejdet på Danevirke Museum: Færdiggørelsen af vor egen nye udstilling om mindretallet i Sydslesvig og udgravningen i Danevirkes hovedvold over for museet.

DANSK I SYDSLESVIG

Det var en historisk dag på Danevirke, da museet den 1. april 2011 kunne slå dørene op på vid gab til åbningen af den nye udstilling med titlen "Dansk i Sydslesvig".

Udstillingen om mindretallet har været et par år undervejs som del af det gæenseoverskridende projekt "Mindretalsliv", og der skal gå en stor tak til vore partnere i flertalsbefolkningerne og mindretallene på begge sider af grænsen, der har været med til at realisere det fælles Interreg-projekt.

Både udstillingens projektleder, historikeren og arkivar René Rasmussen og museets inspektør har set frem til åbningsdagen med store forventninger.

SSFs formand Dieter Paul Küssner bød velkommen og udtrykte sin glæde over, at der nu er en udstilling, der

Folketingets daværende formand Thor Pedersen (2.f.h.) og landdagspræsident Torsten Gerdts (t.h.) bydes velkommen fra talerstolen af SSFs formand Dieter Paul Küssner til åbning af mindretalsudstillingen på Danevirke Museum den 1. april 2011. Til venstre for Küssner står museumsinspektør Nis Hardt, bag Küssner ses SSFs generalsekretær Jens A. Christiansen og bag Thor Pedersen skimtes historikeren René Rasmussen. (Foto: SPT)

SSFs generalsekretær Jens A. Christiansen byder Danmarks og Slesvig-Holstens højest rangerende folkevalgte indenfor på Danevirke Museum til udstillingsåbning: t.v. Folketingets daværende formand Thor Pedersen, t.h. landdagspræsident Thorsten Geerdts. Dannevirkes borgmester Hermann Büll glæder sig over det fornemme besøg i kommunen. (Foto: SPT)

med udgangspunkt i konkrete begivenheder og genstande fra hverdagen giver et indblik i mindretallets daglige liv og de rammebetingelser, vi lever og har levet under.

Udstillingen kan således med rette betegnes som et oplysnings- og dialogforum for både flertalsbefolkningerne og mindretallet.

Daværende formand for Folketinget Thor Pedersen understregede i sin åbningstale, hvor vigtigt det er, at også flertalsbefolkningerne får mulighed for at lære mere om mindretallets liv og historie, og at udstillingen er med til at tydeliggøre den gevinst, mindretallet udgør for samfundet og den region, som vi er en del af. Selysagt blev også det reducerede elevtilskud fra Kiel bragt på tale i åbningstalen, stilet til den slesvig-holstenske landdagspræsident Thorsten Geerdts, der i sin tale og overrakte lykønskninger og hilsner fra tysk side.

OPLYSER FLEST OG BREDEST

Danevirke Museum er vel den institution, der oplyser flest og bredest om

det danske mindretals historie. Og mange har allerede taget imod tilbuddet.

Udstillingen er uden tvivl sæsonens tilløbsstykke. Omkring 12.000 besøgende har i tidsrummet fra april til september været på en rundtur i mindretallets historie.

Og i disse løvetider skal vi lige huske at nævne, at løven fra Isted selvfølgelig er med - som småfigurer og afbildninger, der belyser løven som symbol for de danske syd for grænsen.

Det dansksprogede katalog til udstillingen er trykt og foreligger. Herefter skal en tilsvarende tysk udgave

produceres, så der også kan udlægges i udstillingen. Vi har over for flere af vore tyske gæster måttet beklage, at der endnu ikke har været mulighed for at udlægge udstillingsteksterne på tysk. Det ønsker vi at råde bod på snarest muligt.

Det skal her nævnes, at i alt 10 personer i alderen fra 20 til 70 år, heraf flere unge fra vore to gymnasier, gerne vil guide i mindretalsudstillingen. Guiderne undervises på museet som således i nær fremtid ligefrem vil få en stab, der kan formidle mindretallets historie på såvel dansk som tysk.

NYSGERRIGE GÆSTER

Det skal nævnes, at det var muligt at følge udstillingsarbejdet på nær hånd nærmest fra starten af, og mange besøgende fandt vejen forbi enten for at aflevere en genstand til udstillingen, for at tale med udstillingsbyggerne eller blot for at se hvordan arbejdet skred fremad.

Blandt disse gæster var Folketingets Kulturudvalg, der sidste år i september også besøgte Danevirke for at se de

igangværende udgravninger i volden og mindretalsudstillingen. Også bestyrelsen for den internationale museumssammenslutning for regionale museer ICOM-ICR, der i februar holdt konference i Slesvig, havde ros til overs for udstillingsarbejdet. Museumsudstillinger består selvfølgelig langt mere end bare genstande fra fortiden. Og her i mindretalsudstillingen kunne de komitterede også finde de mere u håndgribelige sider af kulturen, herunder oplysninger om sprogbrug, skikke, myter, der var konferencens hovedemne.

”Vi var forberedt på, at Danevirke Museum drejede sig om det danske mindretal i Tyskland. Derfor forventede jeg billeder af ledende politiske og kulturelle personer, men blev overrasket over udstillingen på første sal. Den viser dagligdags genstande, som giver et godt indblik i forskelle og ligheder mellem de to kulturer i regionen, udtalte en begejstret bestyrelsesformand Yannes Markakis fra Kreta.

SAMARBEJDSAFTALE

Forud for udstillingsåbningen havde Museum Sønderjylland og SSF indgået en samarbejdsaftale, omfattende et bredt spektrum af de museale arbejdsområder lige fra forskning, indsamling, registrering, konservering, udstillinger, til udgivelser og markedsføring. Med andre ord mange omfattende arbejdsområder, der kan være svære at løfte alene.

Vi håber, at en lignende aftale også kan realiseres med landsmuseernes på Gottorp og i Hedeby. Med hvilke vi i snart en lang årrække kan se tilbage på et godt og frugtbart samarbejde. Her

Erik Henningsens bevægende akvarel »De efterladte« går igen på mindretalsudstillingens plakater og katalog.

skal blot nævnes vort velfungerende guidesystem.

Samarbejdsaftalen skal ikke alene ses som et resultat af det fælles grænseoverskridende projekt men også på baggrund af samarbejdet, som Danevirke Museum har haft med de sønderjyske museer lige siden SSFs museum blev grundlagt. Museet i Haderslev, Sønderborg Slot, museet i Tønder, Dybbølcentret, der aldrig har været blege for at hjælpe med råd og dåd.

KANONEN

Og ikke mindst den slesvigske vognsamling, hvor frivillige i løbet af de sidste par år har arbejdet på at bygge en kanonlavet med forstilling til Danevirke Museum. Kanonen er den såkaldte System 1834 Fibiger. En af de dygtige håndværkeres udfordring var at fremstille de 6 store egerhjul, der har en diameter på 1,50 m. Måske kan kanonvognen blive færdig endnu i indeværende efterår. Det tilhørende kanonrør, en nystøbning af et 6 pounds kaliber, ventes i skrivende stund leveret i oktober.

Forventningens glæder er store.

SSF og Museum Sønderjylland er indgået en samarbejdsaftale, der her underskrives af SSFs formand Dieter Paul Küssner, mens formanden for Museum Sønderjylland Jens Möller t.h. og SSFs generalsekretær Jens A. Christensen t.v. ser til. (Foto: SPT)

Dannevirkes borgmester Hermann Büll, kaptajn Jörg Möller fra den slesvig-holstenske landskommando og museumsinspektøren har været på kursus og opnået tilladelse til at skyde salut med det svære skyts.

UDGRAVNINGEN

Udgravningerne i Hovedvolden og i gennemgangen i den markante stenmur fra år 737 fortsatte langt ind i december 2010, indtil vejrforholdene gjorde det umuligt at grave videre. Fredningsmyndighederne besluttede derfor først at genoptage undersøgelserne i sommermånederne 2011. Derfor måtte Folketingets Sydslesvigudvalg nøjes med museumsinspektørens forklaringer om, hvorledes udgravningen forventes at blive et af museumsformidlingens højdepunkter i løbet af de næste år.

Astrid Tumascheits udgravningsteam genoptog arbejdet på den gamle truberggrund i begyndelsen af august.

Uheldigvis drillede vejret, og de udgravede felter stod gang på gang under vand og forsinkede de arkæologiske undersøgelser.

Vejrguderne var i øvrigt også imod os i anden sammenhæng, da vi i den første juliweekend prøvede at afholde vort årlige vikingemarked. Vi druknede på det nærmeste i regn, og vi er glade for, at der alligevel var 800 gæster, der gerne ville se vikingerne fra foreningen "Opinn Skjold" på nært hold.

VERDENSKULTURARVEN

Ikke færre end seks stater arbejder for tiden med forenede kræfter på at få deres vikingetids arv i form af monumenter og lokaliteter optaget på UNESCOs verdenskulturarvsliste. Og ansøgningen er på trapperne. Det forventes, at landene Island, Danmark, Norge, Sverige, Tyskland og Letland afleverer en transnational og serial ansøgning i Paris den 31. januar 2012.

Claus von Carnap-Bornheim, der som chef for de slesvig-holstenske fredningsmyndigheder er ansvarlig for Danevirke og Hedeby, forventer, at ansøgningen bliver behandlet i 2013 eller 2014.

IKKE KUN ARKÆOLOGI OG HISTORIE ALENE

Dannevirkes volde har ligget under naturfredning siden begyndelsen af 50'erne. Naturområdet strækker sig langs med voldene fra saltengene ved Slien i øst, henover over moræne, den slesvigske hedeslette til flodmarskerne ved Rheide Å og Trene i vest. Her har mange planter og kryb, der står på den såkaldt røde liste, fundet et refugium. Det er værd at se på, og naturfredning-

en har opsat skilte, der i maj blev indviet af miljøminister Juliane Rumpf.

Tre store tavler er sat op 50 m vest for museet, også med tekster på dansk. De er med til gøre en tur langs med volden til en oplevelse for såvel kultur-

historisk som naturhistorisk interesse-rede.

Øst for museet har der i mange år stået en kedelig grågrøn strømkasse.

Nu har elselskabet, der ejer "kassen", i samarbejde med kommunen og

Porten til Norden i den gamle stenmur fra år 737 var et tilløbsstykke uden lige, efter at den var blevet frilagt. Den er ikke tilgængelig lige nu, fordi den godt beskyttet mod erosion er pakket ned igen; men der arbejdes på en varig løsning.

Her ender/begynder den murede Valdemarsmur - lige uden for Danevirke Museum. Det syn mødte arkæologerne, da de havde frilagt den gamle kampesten-mur. (Fotos: SPT)

museet fået streetart-kunstnere til at udsmykke den. Strømkassen er udsmykket med udgravningsmotiver fra Valdemarsmuren og oksedriften på den gamle hærvej, der fører lige forbi. Her står også kommunens informationstavle. De mange oplysninger om Danevirkes volde og de igangværende udgravninger lader ingen tvivl om, at Danevirke er det centrale emne i Danevirke by

Godt synligt for cyklister og vandringsmænd, der med turistkontor OstseefjordSchleis nye kort i hænderne kan se, at de er på rette vej mod Danevirke og vort museum.

En weekend hver sommer er der vikingemarked på Danevirke. Da slår Danevirke Museum og vikingeforeningen Opinn Skiold pjalterne sammen og viser den interesserede offentlighed, at vikingerne ikke blot var krigere men også dygtige kunstnere, håndværkere, jægere og bl.a. kokke. (Foto: SPT)

MELLEMLIVET

Et andet af kommunens og museets fælles arrangementer er stafetløbet for hold "Lauf zwischen den Meeren" mellem Husum og Damp, som i fandt sted den 28. maj. 15.000 sportsinteresserede var mødt op for at se 1.000 løbere passere Skanse 14 og Valdemarsmuren og bytte stafet, inden de fortsatte mod Jagel.

Meddeles bør også, at museet har medvirket i to filmprojekter. TV2 producerede en film om Danevirke på en halv times varighed, der blev sendt sidst i december 2010 og blev set af godt 70.000 mennesker.

Den anden film på godt et kvarter var et portræt af museet og museumsinspektøren, som NDR viste i begyndelsen af sommeren 2011.